

‘Mijn moeder heeft dementie en vloekt ineens dag in, dag uit’, vertelt een dochter me. ‘Dat deed ze vroeger nooit’, voegt ze eraan toe. Ze pakt mijn arm vast en vraagt me indringend: ‘Wat moeten we hiermee?’ ‘Dementiedominee’ Tim van Iersel licht toe en geeft praktische handreikingen.

Tekst: Tim van Iersel • Beeld: Studio Vandaar

HOE OM TE GAAN MET
DEMENTIE EN VLOEKEN

‘Ze schreeuwen het soms uit’

Door dementie kan iemand ander gedrag vertonen dan voorheen. Daarbij kan het voorkomen dat iemand inderdaad gaat vloeken, terwijl hij of zij dat vroeger nooit deed, of daar zelfs zeer tegen was. Dit kan een realiteit zijn, zoals bij deze moeder. En gelovigen kunnen daar soms erg bang voor zijn: ‘Als ik maar niet ga vloeken wanneer ik dementie krijg!’

HERSENSCHADE

‘Wat moeten we hiermee?’ vraagt de dochter uit de inleiding zich af. Natuurlijk is het allereerst belangrijk je te realiseren dat dit gedrag meestal te verklaren is vanuit de dementie. Door de hersenschade die de dementie veroorzaakt, kunnen bepaalde remmingen wegvallen. Naast ander

gedrag kan ook vloeken onderdeel zijn van die ontremming. Als je vroeger bijvoorbeeld je teen stootte, hoorde je in je gedachten misschien wel een vloek opkomen, maar kon je die tegenhouden, of een ander – gepast – woord vinden om je frustratie te uiten. Door de dementie kan het gebeuren dat je die vloek gewoonweg uit. De dementie veroorzaakt de ontremming.

GOD BEGRIJPT

Theologisch gezien is het belangrijk om daaraan toe te voegen dat God je als persoon met dementie niet in de steek laat, ook niet wanneer je vloekt. Als wij al kunnen begrijpen dat de persoon met dementie door hersenschade kan gaan vloeken, zou God het dan niet begrijpen? Zou Jezus de persoon met dementie die vloekt in de steek laten, omdat hij vloekt, waarschijnlijk door de hersenschade, en vervolgens een perfecte persoon bezoeken die alles goed doet? Of zou hij de persoon met dementie juist opzoeken? (Zie ook Marcus 2:17.)

Daarnaast gaat geloven verder dan enkel rationeel of cognitief geloven. Geloven wordt nogal eens gelijkgesteld met rationeel kunnen instemmen met geloofswaarheden, daarop kunnen reflecteren en begrijpen wat er wordt

**Als je vroeger je teen
stootte, hoorde je in
gedachten misschien wel
een vloek opkomen**

gezegd en wat er gebeurt – bijvoorbeeld in een kerkdienst. Geloven omvat echter meer dan alleen je hersenen, meer dan bewuste instemming en bewust handelen. Geloven is geloven met heel je hart, ziel en verstand, en dus niet alleen met het laatste! Bovendien betekent dat hele verstand ook: je verstand dat aangetast is! Dat mag er zijn.

SCHREEUWEN

Anderzijds kun je het vloeken door iemand met dementie ook niet simpelweg afserven als 'ontremming door aantasting van de hersenen'. Het vloeken kan iets betekenen, al deed de persoon met dementie dat eerder nooit. Er zijn verhalen bekend dat mensen met dementie in

hun ziek-zijn niet meer de vreugde van het geloof kunnen ervaren. Zij schreeuwen het soms uit tot God, dat kan zelfs vloekend. Dat moet je dan dus serieus nemen!

'Gelukkig' wordt er in de Bijbel ook gevloekt en getierd. Denk maar aan de psalmen (bijvoorbeeld Psalm 137:9). Dat gebeurt niet in woorden die

wij nu gebruiken, maar ze zijn tegelijkertijd niet mis te verstaan. Ook de psalmisten schreeuwen het uit naar God. Mensen met dementie doen dat soms ook. Dan is het geen ontremming, maar ontreddering!

DIEPSTE DIEPTEN

'Wij komen van de Biblebelt', vertelt de dochter me. 'Wij vragen ons af: is mijn moeder wel gered? Komt ze "er" wel?' Deze vraag krijg ik vaker. Zal God mij nu oordelen, omdat ik ga vloeken door de dementie?

Het oordelen is aan God, niet aan u of aan mij. En als we daarover al iets willen zeggen, kun je vanuit de Bijbel alleen maar zeggen dat degenen die denken het allemaal op orde te hebben en keurig netjes te leven, zich drukker moeten maken

dan de persoon met dementie die vloekt.

Dat Jezus is gestorven, zelfs is afgedaald tot de diepste diepten, wil ook zeggen dat Hij er is wanneer je zelf in die diepte wegzakt – zoals mensen met dementie dat soms ervaren of waarvoor ze bang zijn. Dat Hij nog steeds bij jou is, in die diepte, wanneer je misschien vloekt en tiert, dat is nu net het cruciale in het christelijk geloof! Hij daalt volledig af. Hij ontmoet jou niet (alleen) op de morele toppen van je kunnen, maar juist daar waar de diepten van je leven zijn.

SCHUILPLAATS

Wat moeten we hiermee, ook in praktische zin? Tegen een naaste van iemand met dementie zou ik zeggen: houd het vooral bij jezelf. Dat betekent: wanneer de persoon met dementie vloekt, kun je aangeven dat het je raakt als hij of zij dat doet. Corrigeren kan soms wel, maar beter is: maak hem of haar attent op de woordkeuze. Frustreer vooral niet: waarschijnlijk is de persoon er zelf ook al gefrustreerd over dat hij of zij de woordkeuze niet onder controle heeft.

Je kunt ook voorstellen om samen te bidden om vergeving. Als de persoon met dementie dat niet wil, kun je dat in je eigen gebeden voor hem of haar doen. En let ten slotte op: vloeken kan dus ook een teken van ontreddering zijn. Neem dat serieus en zoek samen een schuilplaats in de psalmen, en in Jezus, die in de diepten aanwezig is. ●

Tim van Iersel is dementiedominee en ethicus, en is werkzaam bij WoonZorgcentra Haaglanden (WZH).

Jezus ontmoet jou niet alleen op de morele toppen van je kunnen